

halvt Facultet eller en Afdeling af et lille Universitet.

Dette fører mig nu til et andet Punkt, som forekommer mig at skulle have været taget med i Regningen. Thi det er virkelig en alvorligt Spørgsmaal, forudsat endogsaa, at denne Plan iøvrigt er rigtig, forudsat, at det forholder sig, som man mener, baade i Henseende til dens Rigtighed i Theorie og de gode Frugter, den hidtil skal have baaret, hvorledes det saa hænger sammen, at man derfor uden videre forudsætter, at den skal gennemføres i alle Skoler, baade store og smaa, fjernt og nær? Skulde der ikke dertil spøge Noget af den faldte Tilbøielighed til at centralisere, som saa ofte har gjort sig gjældende hos os? Thi det er dog vel ogsaa en Centralisering og en falsk Centralisering, naar man mener, ubetinget, under alle Forhold, i alle Kredse og paa ethvert Sted i Landet at maatte gennemføre netop under samme Form og i samme Skikkelse, hvad der muligens, efter de der givne Forhold, hist og her kunde bære meget gode Frugter og derhos være meget mindre besøfteligt under en anden Skikkelse, der var nærmere ved det tidligere Bestaaende. Jeg troer navnlig, at, dersom man havde lagt Mærke dertil, dersom man havde spurgt sig selv, om det dog ikke kunde være ganske godt, idetmindste i en Række Aar endnu, at lade blive staaende endeel Skoler, hvor Forholdene særdeles pegede hen dertil, efter en mere indskrænket Maalestok, saa vilde man blandt Andet have bidraget Noget — jeg siger ikke til at vedligeholde, thi det var ikke noget positivt Bidrag dertil, — men til ikke ydermere at forstyrre og indtil den sidste Levning at overføre det Spor af Forbindelse mellem de lærde Skoler og Almueskolerne, som endnu maatte være tilbage hos os fra ældre Tider og ældre Tilstande af. Thi, naar man reformerer det lærde Skolevæsen, og naar man — hvad jeg skal være langtfra at dadle — sørger for det rundeligt og rigeligt, naar man — hvad der maaskee kunde fortjene nogen Daddel — mangen Gang vel endogsaa sørger for det med en overdreven Pragt og Kostbarhed, og naar man søger at faae deslige Forandringer gennemførte i alle Dele af Landet, saa har man aabenbart gjort

alt Muligt til, at Almueskolevæsenet ved Siden deraf, som imidlertid aldeles ikke bliver gjort til Gjenstand for slige Foranstaltninger, at det kommer til at stilles saalangt derfra, saa det, jeg tør næsten sige, allerede ifølge den mekaniske Afstand mellem begge, bliver umuligt nogensinde at faae en organisk Forbindelse mellem begge tilveiebragt.

Jeg veed nu vel, at, hvad jeg her har tilladt mig at udtale, egentlig, forsaavidt ikkun den Sag, der just foreligger, skal afgjøres, for en stor Deel vil være spildt, thi jeg tiltroer mig ikke nogen Mulighed i at kunne afandre eller gjøre Forsøg paa at standse den Forholdsregel, som nu foreligger, idetmindste efter dens Hovedbestanddele. Men jeg har dog holdt det for min Skyldighed at udtale dette, deels fordi det virkelig vedkommer det Principielle i den hele Sag, og deels fordi jeg ønskede med disse Ord at maatte have givet et lille Bidrag til at forsøge paa at forhindre, at der i Fremtiden kommer en Lov om en tredje eller fjerde af vore endnu bestaaende lærde Skoler, med hvilken der skulde træffes lignende Foranstaltninger. Det er allerede af en aret Taler, der havde Ordet før mig, berørt, men jeg maa bede om Tilladelse til at gjentage og ydermere indskærpe det, at det er af højeste Bigtighed, at Saadant ikke skeer, navnlig med Hensyn til den Indvirkning, som saadanne enkeltstaaende, maaskee ogsaa mindre besøgte, lærde Skoler i isolerede Provindser have paa Folket i det Hele. Jeg vil nu ikke urgere det fra den Side, at de have en overordentlig Bigtighed for den særegne Kreds, hvori de ere; men jeg vil urgere det fra den anden Side, at det let bliver et virkeligt National-Tab, naar de opføres. Thi, dersom vi ville lægge Mærke til, hvad Historien vidner om, hvorfra da egentlig de Personligheder udgaar, som nærmest, idet de fra en lavere Stilling opsvinge sig til Tidens Dannelses Høide, bære Fremtidens Udvikling, de store og meget begavede Ledere af Tidens Alderen, saa skulle vi altid finde, at de fortrinnsviis og i største Antal komme, deels fra de lavere Stander, deels fra de Provindser, der ligge fjernest fra Hovedstaden, fjernest fra den almindelige Dannelses Middelpunkt. Det kommer nu, hvoraf det vil, — skjøndt jeg